

Thành ngữ Pháp có câu: “Le style, c’est l’homme”, vẫn là ng i. Con ng i nh th nào đ u th hi n rõ qua nh ng gì mà ng i đó vi t ra.

Do đó, đ c văn thì hi u đ c ng i. Khi phân tích m t bài văn, ng i ta đ ý đ n hai ph n, m t là n i dung t t ng, hai là hình th c th hi n. V n đ tác gi nêu ra nh m m c đích gì ? Có h ng đ n Chân, Thi n, M không ? Có xây đ ng nh ng giá tr ph quát, lâu dài hay ch đ đ phá, ph c v cho ý đ riêng t , nh nhen tr c m t ? Nh n đ nh d a trên nguyên t c đ c công nh n, đ ki n có th t hay ch quan, m h h c quá khích nh m quy ch p, ph nh n chân lý, bóp méo s th t ?

Ch i Cho Có "Văn Hóa"

Ph n hình th c, còn g i là văn phong, t c là cách dùng ch , cách đ t câu cho bi t t cách con ng i quân t , có văn hóa hay k b n ti n, ti u nhân thu c t ng l p ch búa, đá cá lẫn đ a, vi t ra nh ng câu ch đ y n c đ c a loài chó đ i hay r n h mang. N u ph n n i dung nói lên cái trí thì văn phong cho bi t cái tâm c a tác gi . Thông th ng thì hai ph n này không tách r i nhau, n u ph n n i dung h ng thì ph n hình th c cũng h ng và ng c l i.

T đ i n đ nh nghĩa ch i là dùng l i l thô t c đ m ng ng i khác. Th t ra t “ch i” ph i đ c hi u theo nghĩa r ng h n, không h n là dùng l i l thô t c mà là đ c ác, x u xa đ làm nh c đ i ph ng. Có khi ng i ta dùng t “ch i” đ ch s phê phán g t gao mà không có y u t thô t c hay đ c ác. Ta th ng nghe nói: “Ch i cha không b ng pha ti ng.” Ch pha ti ng, nh i gi ng thô đã xem là ch i r i, hu ng h chi nói ng i ta “m t ng i nh ng óc chó”, là “trí th c ch n l i”! Ch i là m t hình th c bi u hi n th p kém c a văn phong. V y thì, “ch i” có th hi n đ c văn hóa hay không ? N u văn hóa đ c hi u là nh ng gì t đ p thì “ch i” không th nói là văn hóa, văn minh đ c. Nh ng đ i v i ng i Vi t Nam, t r t lâu đã hình thành m t n văn hóa, g i là “Văn hóa ch i”.

Phi m lu n: Văn hóa ch i

Tác Giả: Duy Nhân

Thứ Hai, 05 Tháng 7 Năm 2010 08:50

Đi m đ c bi t c a th văn hóa này là nó hình thành t nông thôn, i do nh ng ng i đàn bà nhà quê ít h c, th m chí m t ch b làm đôi cũng không có. Không bi t do ai sáng tác nh ng đã đ i cho đ i nh ng áng văn ch ng đ c đáo, nh m t ph n c a văn h c dân gian. N u hi u văn hóa là nh ng gì t n t i qua s sàng i c c a th i gian thì ch i m t gà chính là văn hóa vì nó th hi n m t khía c nh c a đ i s ng nông thôn ngày tr c, cô đ ng trong văn b n, t n t i cho t i bây gi .

S dĩ gi i là văn ch ng đ c đáo vì đó là i văn xuôi theo i bi n ng u nh ng có ca có k , có v n có đ i u, lúc lên b ng, lúc xu ng tr m, x ng lên nh x ng ký âm pháp, đ c mà nh hát, i có nh c n a, nh t là có đ i ý, đ i i không thua gì nh ng v n th . Đ ng lu t hoàn ch nh nh t, đ c bi t, khi bài ch i đ c th c hi n b i gi ng B c k , có ti ng là chanh chua, danh đá!

Trong bài Ch i M t Gà có nh ng câu: “B cái th ng ch t đâm, cha cái con ch t x a! Mày day tay m t, mày đ t tay trái, n ăn c p c a bà đây con gà. Này bà b o cho chúng mày bi t: Th ng đ ng chi u ngang, th ng sang chi u đ c, th ng đ c v n t , th ng b cái hài, th ng nhai th i n...”

Không riêng k c p b ch i mà c dòng h ông t năm đ i, m i đ i đ u b l i c ra ch i tu t: “Cao t ng t t , cao t ng t kh o, c t gia tông c ông c bà, c cha, c m , chú bác, anh em, h n i h ng ai, xa g n ân ái, h gái h trai, đ i âm ph đ i mũ mà đi lên, trên thiên đàng x p hàng đi xu ng, hãy vén mái tai, gài mái tóc, đ ng ch ng tai lên cho rõ, ch ng c a ngõ cho cao, ch t hàng rào cho th p đ mà nghe bà ch i đây này...”.

Ch i m t gà gi i là ch i đ ng, ch i bông lông, ch i kh ng, không nh m vào m t đ i t ng c th , rõ r t nào. M t i ch i khác gi i là ch i nhau. Có khi nào b n nghe hai v ch ng ch i nhau mà dùng toàn ca dao ch a ? Đây i là m t hi n t ng đ c đáo c a văn hóa Vi t Nam, ch ng i Vi t Nam m i có:

Ch ng ch i vì nghi ng v ng ai tình, đ i y trai :

*Đàn bà má đ h ng h ng
Th y trai thì i p, th y ch ng thì i .*

Phi m lu n: Văn hóa ch i

Tác Giả: Duy Nhân

Thứ Hai, 05 Tháng 7 Năm 2010 08:50

V cũng không v a, bèn ch i i, nói rõ lý do t i sao mình l ch ng, ch y theo k khác :

Ch ng ng i ăn g o thì khôn

Ch ng tôi ăn cám ngu h n con l a.

H th p nhân ph m ng i khác xu ng b ng con v t ho c th p h n con v t là m t cách ch i không riêng gì c a ng i Vi t. M có câu ch i r t ác: “Son of the Bitch” là con c a con chó cái. Ngôn ng ti ng Vi t có câu ch i t ng đ ng nh ng ng n g n, hay và đ c h n là “Đ chó đ ”.

Có m t lo i ch i khác hình nh dành cho ng i trên ch i k d i, nh ông ch ch i ng i làm công hay ng i đày t . Ng i b ch i không h ph n ng mà đ cho ng i kia ch i nh tát n c vào m t.

T lâu t i quê nhà, nhà c m quy n C ng s n Vi t Nam đã phát đ ng phong trào xây đ ng n p s ng văn hóa m i. Đi đâu cũng th y nhan nhãn kh u hi u, t gia đình văn hóa, nhà văn hóa, cho đ n ph ng, khóm, khu ph văn hóa. V y mà khi b n ra Hà N i h i đ ng m t c u bé, s đ c tr i “Đéo bi t ! Có bi t cũng đéo ch !”. Ng i ta g i đây là văn hóa Hà N i (th i th t), hay là “văn hóa” ch i th ” .

Cũng t i Vi t Nam tr c đây không lâu, chánh quy n và phe Ph t giáo c a th ng t a Đ Nghi tr tr i chùa Bát Nhã t nh Lâm Đ ng ra s c kh ng b b ng cách cho công an đ i l p du đ ng hành hung, nh c m , ch i b i và đ u i ra kh i chùa 400 tầng sinh theo pháp môn Làng Mai c a thi n s Nh H nh bên Pháp, đ ng tu h c t i đây khi p đ m đ n n i m t tín đ Ph t giáo đ a ph ng ph i nói : “ Em th y đ o Ph t c a chùa Bát Nhã ch i b i đ o Ph t Làng Mai ch búa quá, em chán b đ o Ph t luôn ”.

Tr i c ng đ ng ng i Vi t s ng M và n c ngoài có nét đ c tr ng là t n n và ch ng C ng. Nét đ c tr ng này nh h ng đ n m i sinh ho t c a ng i dân cũng nh trong gi i truy n thông, báo chí. Cùng v i s phát tri n c a ph ng ti n truy n thông đ i n t vi tính th i hi n đ i thì vi c s đ ng ngôn ng gi a ng i Vi t v i nhau đã đ c upgrade r t k p th i! Có nhi u t báo nhân danh t do ngôn lu n, thông tin đa chi u, đ ng nh ng bài vi t tuyên truy n cho ch đ C ng s n, ca ng i lãnh t C ng s n, trong khi h chính là t i đ c a dân t c. Đi u này đã xúc ph m đ n tâm t , tình c m c ng đ ng ng i Vi t h i ngo i. Có k nhân danh quy n phát bi u, nhân danh ngh thu t, tri n l m nh ng b c tranh không h có tính ngh thu t mà ch

Phi m lu n: Văn hóa ch i

Tác Giả: Duy Nhân

Thứ Hai, 05 Tháng 7 Năm 2010 08:50

nh m m c đích tuyên truy n, ph bi n nh ng bi u t ng c a C ng s n, đ ng th i nh c m lá c vàng ba s c đ , là bi u t ng c a đ ng bào t n n. Nh ng tr ng h p đó đ u b c ng đ ng vi t bài, h i th o, lên án g t gao, k c t ch c bi u tình ph n đ i nhi u thán li n. Ph n ng trong nh ng tr ng h p này là vi c c n làm và nên làm. Ng c l i, có nh ng tr ng h p l i đ ng nguyên t c t do báo chí, t do phát bi u đ đánh phá, ch i b i và nh c m ng i khác đ i nhi u hình th c khác nhau. Đi u này l i đ c th c hi n b i nh ng ng i đ c xem là có trình đ văn hóa cao nh giáo s , nhà văn, nhà báo, bình lu n gia... Nh ng cách ch i c a h không h có tính văn hóa mà thua xa nh ng ng i đàn bà nhà quê ít h c c a chúng ta ngày tr c !

Không hi u th u đáo ch tr ng, đ ng l i c a ng i khác, thì ch i. Không đ ng quan đ i m v i ng i khác, thì ch i. Ph ng th c hành đ ng c a ng i khác v i mình, cũng ch i. Áp đ t t ng c a mình cho ng i khác, r i ch i. T h i h n là b a đ t, ph a ra nh ng đ i u không có th t, gán cho ng i ta đ l y c mà ch i. Trong khi phê phán quan đ i m c a ng i l i đ m v con ng i ta ra ch i, dùng l i l đ c ác, châm bi m các khuy t t th ch t và hoàn c nh không may c a ng i đ ch i.

Đ ng hóa m t cá nhân v i m t t ch c đ ch i. Thí d ng i ta phê phán, lên án m t nhà s , m t linh m c có tên tu i, có đ a ch h n hoi, h hóa v i ph n thì k t án ng i ta là bôi bác tôn giáo. M t cán b C ng s n đ i l t tôn giáo, m c áo cà sa, ho t đ ng phá ho i, ch ng nhà n c, ch ng ch đ b b t trong th i chi n thì bậy gi b a đ t, vu kh ng, ch p mữ ng i thì hành nhi m v , nói vi c b t b này là ch ng Ph t giáo, xem Ph t giáo là C ng s n, là t i đ dân t c! M t c u chi n sĩ H i Quân làm đ i u không đúng thì ch i anh này là làm nh c binh ch ng H i Quân. Ng i ta phê phán m t cá nhân l i đ ng ch c v , lũng đo n m t h i đoàn thì ch i ng i ta là ch ng H i đoàn và ch ng c ng đ ng !

Ph ng pháp thông th ng là qu đũa c n m đ ch i : Trong m t nhóm ng i, có m t cá nhân không làm v a lòng ai đó thì c nhóm đ u b l i ra ch i ! Siêu đ ng h n n a là ch i không ch a m t ai, nh t là đ i v i nh ng ng i thi n nguy n, đ ng ra gánh vác chuy n c ng đ ng. M t hi n t ng r t ph thông bậy gi là mình không làm nh ng ng i khác làm thì chê và ch i, ch i cho s ng mi ng.

Trong đ i s ng h ng ngày, có r t nhi u chuy n khó tin mà có th t. Thì đây là nh ng chuy n thu c l ai đó. Anh X nh Y làm m t vi c có l i cho mình nh ng l i là chuy n b t h p pháp. Y s quá nên t ch i, th là b ch i! Cũng l i là X, vi t bài ch i ng i khác, nh Y đ ng báo. Y t ch i, l i b ch i n ng h n, không nh ng cá nhân b ch i mà c cha m không liên can gì cũng b l i ra ch i ! Th y mình b ch i m t cách vô duyên và oan c, Y đ m chuy n này phân bua v i m i ng i thì l i b ch i thêm m t l n n a: “Chuy n này ch có tao và mày bi t, t i sao bậy

gi th ng A, th ng B cũng bi t ? Đ nhi u chuy n!”

S ng x t do, n i có phong trào ch ng C ng và tranh đ u cho t do dân ch i quê nhà r t cao mà không cho ng i khác đ c quy n phân bua, quy n bày t thì th t là mâu thu n và khó hi u. Cái hay c a b n tôi là b ch i mà không bao gi ch i i, không h có m t ph n ng!

Trong ngh báo chí có m t nguyên t c là tránh t i đa vi c nêu tên ng i ta trên m t báo, tr khi đó là s vi c chung, liên h đ n nhân v t c a qu n chúng. Ng i vi t ch tr ng ai cũng có th là b n vì ai cũng có m t tích c c, nh ng đ i u t t đ mình h c h i. Tôi không bao gi tranh ch p quy n i hay ch c gh o gì ai, v y mà v n b nêu tên trên báo và b hài t i là “Cống r n c n gà nhà.” Kinh kh ng ch a? Không hi u sao tôi đ c tha cái t i “R c voi v giày m T” vì hai t i này th ng đi đôi v i nhau i m. Gà nhà ch c ai cũng hi u là đ ng h ng ng i Vi t c a mình. Còn r n là ai? Tôi đ b n bi t! N u tôi nói r n là ng i M thì b n không th nào tin đ c, nh ng đó i là s th t, theo s ám ch c a chính tác gi , ng i ch i tôi. Vi c này nh c i đ ... c i ch i, nh m t giai tho i vui, thu c lo i phi lý, khó tin mà có th t!

Nói t i các nhân v t c a qu n chúng, nh ng nhân v t đ i di n c ng đ ng thì cũng i m chuy n. Theo đúng ch c năng, h là nh ng ng i ph c v c ng đ ng, v y mà không ít ng i v ng c, t x ng mình là lãnh đ o c ng đ ng. Có ai phê phán cung cách và kh năng lãnh đ o c a h thì h không c n bi t n i dung nh ng phê phán đó đúng, sai ch nào, h li n ph n ng. H gi y n y lên và ch i i nh ng ai dám phê phán h . Kh n i, nh ng ng i kém b n lĩnh và b t tài nh v y i không ch u t ch c, mà c bám ch t cái gh đ ang ng i và tìm cách ng c hoài đ “lãnh đ o ” ng i khác. Không hi u sao trên đ i này i có h ng ng i thích “lãnh đ o ” ng i khác nh v y, đ có ch c v mà ghi trên danh thi p, r i g p ai cũng ch à ra, hay đ làm m t vi c gì khác, nào ai bi t đ c ! Thành ng “ C đ m ăn xôi ” đ c dùng trong tr ng h p này, ph i ch ng là thích h p ?

Nh ng ng i có trình đ , có văn hóa bao gi cũng “ x ng khiêm, hô t n.” Riêng m t s ng i Vi t h i ng ai v a đ c mô t nh trên th ng dùng nh ng t nh th ng, tên, l u, b n h , m y tên, b n này, cái đám, ho c g i tên tr ng không mà b đi h và ch lót khi ch i ng i khác. Kó đó, h tìm nh ng ch ho c nhóm ch b n th u nh t, đ c ác nh t đ gán cho ng i ta nh : đ bóc c t gà, a, xôi, chà, canh m u, canh t u, ch n l u, th t , ngu xu n, ng m mi ng ăn ti n, tên vô liêm s , con giun, con ki n, con bò không có chân đ ng, l u đ u trâu, m t ng i nh ng óc chó, vân... vân... Ngón đòn h c p mà thâm đ c nh ng đ d àng nh t và thông đ ng nh t hi n nay là v v cho ng i ta là C ng s n, ch p lên đ u ng i ta cái nón c i. Th y ng i ta ch p nhi u hình thì nói ch p nhi u v y ch c chuy n cho Vi t C ng ! Sau năm 1975 đ ng bào ta, trong đó có nhi u trí th c còn k t i i Vi t Nam, có đ p làm trong các c quan chánh quy n (dĩ nhiên là c a C ng S n) là chuy n r t bình th ng mà cũng v v ng i ta là C ng s n mà

Phi m lu n: Văn hóa ch i

Tác Giả: Duy Nhân

Thứ Hai, 05 Tháng 7 Năm 2010 08:50

không h có b ng ch ng ! Vi c vu v cho ng i khác là C ng s n cũng có nhi u c p đ : Th p nh t là: không ph i là ng i qu c gia, đi xa h n thì là thân C ng, tay sai C ng s n, ho c là tên C ng s n h ng bét... Trong m t bài vi t. có tác gi không ng n ng i dùng luôn cái kh u hi u c a C ng s n, đ c trang b cho cán binh C ng s n khi ra tr n đánh nhau v i ng i lính VNCH ngày tr c đ ch i ! Tr ng vẫn tr n bút đầu ph i là chi n tr ng, tác gi cũng không ph i là Vi t C ng, sao i dùng danh t Vi t C ng (Viet Cong terminology) ở đây ? T h i thay, có nh ng ng i cao niên nh ng th p trí không bi t dùng t l ch s , nh ã nh n mà ch bi t l i cha m , ông c n i, ông t n i c a nhau ra mà ch i. Th t là h t ý.

Trong cu c s ng t do nh ng ph c t p xã h i ngày nay, vi c xung đ t, va ch m nhau là s th ng. R t ti c, ng i ta không gi i quy t nh ng đ bi t và mâu thu n theo ph ng cách có văn hóa là đ i tho i, mà i đi ch i nhau còn t h n là k thù. Vi c này x y ra hàng ngày g n nh là t p t c, là truy n th ng, cho nên ng i ta g i nó là “văn hóa ch i”. Nh ng văn hóa ch i này nó hoàn toàn khác v i văn hóa ch i m t gà. Vi c ch i b i này không nh m m c đích gì cao th ng mà ch nh m nh c m ng i khác đ th a m n t á cá nhân, ch i cho s ng mi ng, đ ng th i đ l nguyên hình cái nhân cách (không m y t t đ p) c a mình. Đ c bi t, còn có nh ng ng i chuyên đi ch i giùm cho ng i khác.

H u qu là tình đ ng h ng s t m , mâu thu n càng nghiêm tr ng, c ng đ ng b suy y u v i phân hóa và chia r , phúc i chung bi thi t h i, uy tín chung b m t mát. Do đó, cái s ch i b i c a chúng ta M này nh v a nói, không h có chút văn hóa và thua xa cái vi c ch i m t gà c a m y bà nhà quê n a. M y bà nhà quê ch i đ t v , dùng nó nh vũ khí duy nh t c a k y u ch ng k m nh, k b t l ng đ đòi i công b ng xã h i. Có th m y bà nhà quê bi t r ng có ch i cũng không bao gi tìm i đ c con gà c a mình nh ng v n ph i ch i đ làm th c t nh, đ đánh đ ng l ng tâm con ng i v tình th ng và công lý. Do cái s ch i m t gà có tính nhân b n và m c đích cao c nh th nên nó hoàn toàn có tính văn hóa, r t cao.

Nhân bàn v “văn hóa ch i”, ta hãy xem i các tôn giáo ch tr ng nh th nào v vi c s đ ng ngôn t đ cùng suy ng m. Nho giáo có câu “Hàm huy t phún nhân tiên ô ngã kh u”. Ng m máu phun ng i thì mi ng mình đ tr c. Ph t giáo cho r ng v ng ngôn, ác kh u làm cho nghi p ch ng c a con ng i n ng n thêm. Chúng ta ch i vì cái tâm không yên. C m i l n ch i ch ng khác nào t b thêm m t c c đá vô đ ng vào hành trang c a mình trên đ ng đi đ n ni t bàn. Thánh kinh Thiên Chúa giáo có đ n (James 3:9-12): T i sao chúng ta i dùng chính cái mi ng đã đ c kinh c u nguy n vinh danh Chúa đ ch i nh ng i thô t c ? N c m n và n c ng t đầu có th nào ch y ra t cùng m t con su i ?

S có ng i nói: “M c đ u tôi là con Ph t, là tín đ c a Chúa nh ng tôi ch là ng i bình th ng v i t t c l c đ c th t tình h , n , á, nên nghe nh ng chuy n trái tai, th y nh ng đi u

gai m t, bi t nh ng s vi c hèn h , x u xa có h i cho c ng đ ng thì làm sao b qua cho đ c ?” Là tín đ m t tôn giáo i không theo giáo lý c a tôn giáo thì sai r i, bi n mình làm sao đây ? Phê phán đ xây d ng thì không ph i là ch i. T i sao ta không b t ch c Cao Bá Quát xem m t trăm (100) năm cu c đ i, n u ng i ta s ng đ c t i đó, thì cũng s qua đi r t nhanh, ch nên u ng phí mà v n vào mình nh ng chuy n th ng tình không đâu, đ khi g p nhau thì tay b t m t m ng, kh khà v i nhau vài chung r u, u ng v i nhau vài chai bia, nh m pháp v i nhau tách cà phê nóng cho lòng m i mà vui h ng cái thú cu c đ i và th y cu c đ i có ý nghĩa :

*Ba v n sáu nghìn ngày là m y
C nh phù du trông th y cũng n c c i
Thôi công đâu chu c l y s đ i
Tiêu khi n m t vài chung l u láo.*

© Duy Nhân